

Mnogovrstne novice.

* *Hiralnico za staro živino* je osnoval bogat posestnik v Gonessi pri Parizu, kjer se stara živina do konca svojega življenja hrani. V tej napravi se vidi krava stara 36 let, mula stara 27 let, prešič star 27 let, koza stara 18 let, puran star 12 let, gos stara 37 let in vrabec star 31 let. Posestnik te hiralnice more z gotovimi pismi dokazati starost vsake teh živali.

* *Volkov na Ruskem* je toliko, da je vlada le v finski deželi leta 1879. izdala za strelnino te zveri 20.000 gold. Ustreljenih pa je bilo le 297 volkov, ki so pomorili 529 kónj, 1984 goved, 9665 ovac, 441 prešičev, 291 kóz in 4568 jelenov. Tudi otroke so pogostoma napadali in skoro vsak dan je bilo slišati, da so tu ali tam volkovi raztrgali kakega otroka. Na Ruskem znaša škoda, katero napravljajo vsako leto volkovi okoli 20 milijonov rubljev.

* *Grozen mraz v Ameriki.* Pismo iz New-Yorka od 30. novembra se glasi: V vseh deželah zedinjenih držav je grozen mraz, ki se je zadnje 3 dni še dalje razširil proti vzhodu. V Minnesoti je gorkomer kazal 26° R., v Manitobi pa celó 33° R. mraza. Od tod se je mraz razširjal dalje proti vzhodu in jugu. Snega je v tem tednu padlo veliko v 20 državah severne Amerike zaradi tega je prestalo vse občeenje. V južnih deželah ne pomnijo tacega mraza.

* *Najmanjša človeka na svetu* kažeta se sedaj v Londonu. On, 16 let star, tehta 9 funtov in je 26½ palca velik, — ona pa, po imenu mis Lucia Zarate, stara je 17 let, vaga pa 5 funtov in meri 25 palcev. Hoteli so njega oženiti z njo, a tudi palčeki imajo svojo trmo in oba nočeta nič slišati o kaki ženitvi. Čuden bi bil zakon med dvema, ki tehtata skupaj le 14 funtov!

Naši dopisi.

Iz Slatine v Rumuniji 5. jan. (*O različnih kmetijskih zadevah.*) Naj se zopet oglasim iz daljne Rumunije in čitateljem „Novic“ objavim marsikaj iz naše jim večidel malo znane dežele. — Navadno imamo pri nas mrzlo pa kratko zimo, zato, ker je jesen večidel goroka, prijetna in lepa. Letos se je pa tudi pri nas vreme presukalo, kajti še danes nam nagajajo muhe po sobah, druge žuželke pa frčijo okoli, kakor sredi meseca maja. Dneve pa imamo tako tople, da gorkomer kaže 20—24° R. Po polji pridno orjemo z živino in z mašinami, in tako pripravljamo zemljo za pomladansko setev. Vkljub lepemu vremenu ozimina slabo stoji ter se še ni vkoreninila. Od začetka oktobra nismo imeli ne dežja, ne snega in zarad tega presuha zemlja ni dala žitu se vkoreniniti. Preteklo leto smo pridelali pšenice in koruze prav obilo in zopet se je Rumunija po dveh slabih letinah jako oživila. Zemlja tukaj je tako dobra, da ena dobra žetev popravi to, kar je neugodno vreme več let pokvarilo. Ena „Chila mare“ (to je 900 funtov) lepe pšenice stane 70 frankov (28 gld.), — ena „Chila mare“ koruze pa 28 frankov (11 gold. 20 kr.). Letos nismo toliko pridelkov spečali na Angleško in Francosko, ker ste ti dve deželi dobili mnogo žita iz Egipta in iz Amerike, — prodali smo ga več v Turčijo in na Ogersko, posebno velikim žganjarijam v Pešti. — Pitani prešiči izvrstnega plemena so tukaj zeló po ceni. Za 1—1½ napoleona (to je 8—12 gld.) se dobi lep, odrasel prešič. Pred več tedni prišli ste dve družbi iz Francoskega, kateri sila veliko prešičev nakupujete in iz njih kar tukaj suho meso delate ter ga potem domu pošiljate. — Stepskih goved, katerih je pred par letoma po kugi

več ko 70% poginilo, je sedaj zopet toliko ko prej; zakaj pa to? — zato, ker tukaj ne koljejo telet, kajti tele prodati mesarju je Rumuncu smrten greh, ki vé, da je vol ali krava, za katero imajo dosti krme, več vredna od teleta. Kedor tedaj rad je telečjo pečenko, naj ne pride v Rumunijo. — Sadje, posebno češplje, so sedaj uže drugo leto slabo obrodile, — zato pa tudi morajo Cujko (slivovko) z drugim žganjem nadomestovati. Te škode so edino krive gosenice, katerih Rumunc tudi ne pokončuje, češ, da je ta mrčes volja Božja (Dumne deu). — Sviloreja se je lani dobro obnesla, zanimivo je pri nas videti žene, ki sprehajaje se na cesti motajo svilo, da si potem domá na zeló primitivnih statvah predejo najfinejše tančice.

Schollmayr.

V Gorici 9. jan. — Eksaktno znanstvo čez vse! Svet stoji na številkah. Torej nate spet nekaj števil! Rojenih je bilo v Gorici leta 1880.: V fari prvostolne *) cerkve 93 otrok moškega, 85 ženskega spola; v fari sv. Ignacija moškega 85, ženskega 73; sv. Vida (na Placuti) moškega 71, ženskega 70; v Podturnu (v fari sv. Roka) moškega 38, ženskega 42. — Poročenih: v prvostolni cerkvi 43 parov, pri sv. Ignaciji 48, na Placuti 22, v Podturnu 16. — Umrlo jih je pod prvostolno cerkvijo moških 188, ženskih 138 (v katerih številkah ste zapopadeni tudi obe bolnišnici); pod sv. Ignacijem moških 63, ženskih 63; na Placuti mošk. 46, žensk. 45; v Podturnu mošk. 27, žensk. 29. Skupaj: rojenih 292 mošk., 270 žensk. = 562; — poročenih 129 parov; — umrlo moških 324, ženskih 275 = 599. (Odbiti pa bi bilo treba od te poslednje številke umrlih Ne-Goričanov v bolnišnicah, katero pa mi ni znano.) — Čitalnična podružnica v Gorici šteje uže 60 udov. — Postava zadevajoča priklado k davkom na Goriškem je potrjena. Za zemljišno-odvezni zalog se bo plačevalo 9% od skupnih neposrednih davkov; za deželni zalog 12% od vsacega hektolitra potočenega piva 1 gold. — Potrjena je tudi deželna postava, po kateri boste skladavni cesti: cesta iz Gorice skoz Št. Andrež, Sovodnje, Rubije, Zágraj; in cesta iz Medane v Brdih čez Préval v Mušo. — Še le v petek smo imeli pravo burjo; nebó je jasno in krasno.

Iz Dolenjskega 5. jan. (*Frančiškani, učitelji na ljudskih šolah.*) V teku zadnjega leta pisali so dunajski židovski listi in organ nemčurskih učiteljev „Laibacher Schulzeitung“ o šolah, katere oskrbljujejo očetje frančiškani. Očitali so jim, da nimajo učiteljske preskušnje, da nimajo niti pojma o pedagogiki, da vlečejo mastne plače itd. „Slov. Narod“ je v teku zadnjega leta dobro dokazal, kako mastne plače vlečejo frančiškani kot učitelji na ljudskih šolah. Dovolite tudi meni nekoliko o tej stvari spregovoriti, ker so mi dovolj znane te razmere — V kamniški in novomeški ljudski šoli podučevajo očetje frančiškanje. Koliko dobivajo od škodovanja za svoj trud, poročal je svoje dni „Slovenski Nar.“, ko bi dobivali novomeški in kamniški frančiškani učitelji na ljudskih šolah ljudskim učiteljem določeno plačo, stala bi ljudska šola v Novomestu na leto 2000 gold. in v Kamniku 2000 gold. na leto, skupaj 4000 gold., tedaj v 10 letih 40.000 gold. Vsak učitelj frančiškan pa dobiva za svoj trud na leto okoli 33 gold., tedaj vsi učitelji frančiškanje na eni šoli 165 gold. leto

*) Gledé izraza „prvostolna“ cerkev naj podam kosček poduka tistim, ki pišejo „prestolna“. Prvostolna je = Metropolitankirche, v kateri je prvi stol v cerkveni provinciji, to je, najimenitniši stol, stol nadškofa metropolita; druge škofovske cerkve se imenujejo le „stolne“ = Kathedralkirchen.

in dan. Hvaležni moramo pač biti tem gospodom, da nam toliko denarja prihranijo na leto.

Očita se jim tudi, da nimajo učiteljske pre-skušnje ter ne pojma o pedagogiki. Duhovnik, ki studira celih 8 šol na gimnaziji in 4 leta v bogoslovji, ima vendar toliko sposobnosti in toliko omike v pëti, kakor napibnjen nemčursk učitelj v možganih. Kar se pa pedagogike tiče, je vsak duhovnik, tedaj tudi frančiškan, izprašan v bogoslovji v pedagogici generali, tedaj ve zmirom toliko pedagogike, kakor je dober učitelj potrebuje na ljudski šoli.

Čuditi res se moramo neutrudljivemu delovanju očetov frančiškanov učiteljev, ki imajo uže v cerkvi mnogo dela, a se še ukvarjajo na občno zadovoljnost z izgojo mladine. Znano pa nam je dovolj, da so se šolski predstojniki še vselej pohvalno izrekli o šolah, katere vodijo o. frančiškanje.

Da imajo pa šole, katerim učitelji so očetje frančiškani, toliko nasprotnikov, vzrok je to, da hočejo biti nekateri liberalni učitelji komandantje šolstva ter zato sovražijo frančiškane kot duhovnike. A taka smešna srd nikakor ne moti za šolo vnetih frančiškanov!

—u—

Iz Št. Ruperta pri Krškem. — Pri zadnji volitvi županstva izvolili smo si: za župana Antona Zajca iz Bistrice, — za svetovalce pa Ferdinanda Dolarja, dr. Janeza Skedla, Jožefa Berčerja, Janeza Denarja, Vincenca Majcena, Franca Majcena in Mihaela Zupančiča.

Iz Gore pri Ribnici — Pri volitvi občinskega starešinstva 11. decembra u. l. bili so izvoljeni: za župana Anton Čampa, — za svetovalca pa Jurij Kraus in Dragotin Kraus; vsi trije iz Gore.

Iz Begunj na Gorenjskem. — Pri volitvi županstva 13. dne u. m. so bili Janez Gašparin, posestnik v Begunjah za župana, Valentin Sturm iz Polič in Matej Žnidar iz Zgoš pa za svetovalca izvoljeni.

Iz Ljubljane. — Kmetijska družba kranjska je, kakor smo lani poročali, Nj. ekscelenco grofa Julija Falkenhayna v zadnjem občnem zboru izvolila za častnega uda in mu zadnje dni dotično diplomu poslala. Gospod minister je blagovolil sprejem diplome potrditi s sledečim pismom:

„Potrjeva je z najtoplejšo zahvalo častitemu centralnemu odboru sprejem diplome častnega uda c. k. kmetijske družbe kranjske in pravil njenih z zgodovinskimi črticami, prosim ob enim sprejeti zagotovilo, da mi je v veliko čast, biti častnemu članu društva, katero ima toliko zaslug za pospeh kmetijstva.

Na Dunaji 5. januarija 1881.

J. grof Falkenhayn.“

Tudi naš prečastiti gospod deželni predsednik v istem zboru za častnega uda izvoljen je sprejem dotične diplome blagovolil centralnemu odboru potrditi s sledečim slovenskim dopisom:

„Slavni centralni odbor! Po besedah cenjenega dopisa 26. decembra 1880. je občni zbor slavne c. kr. kmetijske družbe Kranjske mene imenoval častnim članom svojim.

Ta dokaz zaupanja me je jako razveselil; naj izrečem toraj slavni družbi za čast, ki mi je došla, najtoplejšo zahvalo.

Kmetijstvo je poglavitni vir blagostanja lepe dežele Kranjske, zarad tega veže vlado in veže mene kot deželnega predsednika posebna dolžnost, obračati vso skrb na to, da se kmetijstvo na Kranjskem čedalje bolj razvija in napreduje. Kot častnega člana slavne družbe pa me bode povzbujal od zdaj nov nagib, poganjati se, kolikor mi bo mogoče, v povzdigo našega kmetijstva, da opravičim, kakor želim, skazano mi zaupanje.

Naj sklenem sè srčnim vošilom, da bi bilo delovanje slavne družbe kmetijske vsigdar vspešno in blagobosno!

Z odličnim spoštovanjem

Andrej Winkler, c. k. dež. predsednik.

V Ljubljani dne 6. januarija 1881.“

— Gospod deželni predsednik se je danes podal na Dunaj.

— (*Močvirski odbor*) je 30. decembra u. l. imel sejo, v kateri je pričujočih bilo zraven gosp. deželnega glavarja 14 odbornikov.

Ko se je prebral zapisnik zadnje odborove seje in odobril, je prvomestnik poročal o sledečih zadevah: 1) po c. k. deželni vladi se je predložila prošnja c. k. ministerstvu poljedelstva, naj bi dovolilo izdelek črteza na stroške močvirskega zaklada in da bi prevzelo imenovanje dotičnega inženirja. — 2. a) Zastran odvrnitve, da Maligraben in Gradašica ne zasipata Ljubljance, Golovec pa ne Cesarskega grabna, kakor tudi zastran vprašanja: b) je li treba, da se nemudoma odstrani jez in zatvornica pri Udmatski suknarni fabriki, ali še le takrat, ko se bodo izvrševala ostala druga dela iztrebljenja Ljubljance, katera so izvedenci v odgovoru XIII. spoznali za neobhodno potrebna. Vsled teh sklepov so bili gospodje inženirji naprošeni pismeno za njih poizvedenje in mnenje. c) Kar se tiče sklepa, da se ima iztrebiti Cornovec na Bevškem močvirju in pod Brezovško mero, so bila dotična dela prevzeta na javni dražbi po razni ceni od 4 do 50 krajc. za seženj. Ta dela stanejo od Gosarja do Bevškega mostu 97 gold. 58 kr., od Bevškega mostu do Zornice 274 gld. 78 kr., skupaj 372 gold. 36 kr. — 3. Zastran napak v odteku Ljubljance po jezovih predorih železnice na močvirju je uže prišla razsodba c. kr. ministerstva za trgovino, al jako neugodna, kajti ravnateljstvo železnice je oproščeno od vseh naredeb, ki so se zahtevale od njega, samo to ukazano je ravnateljstvu, da predloži c. k. ministerstvu načrt za novi most železnice. — 4. Dopis mestnega magistrata, s katerim naznanja, da namerava premostiti cesarski graben z brvijo, ter zahteva mnenje odborovo zastran tacega projekta iz stališča obdelovanja močvirja. Tehnični odsek, kateremu je bil izročen ta dopis, je izrekel svoje mnenje tako, da bi se ne smela privoliti taka brv na mostnih kobilah (Brückenjoch). — 5. Proti razsodbi c. k. deželne vlade, s katero je potrdila dovoljenje c. kr. okrajnega glavarstva Matiju Keržiču v Pakem za napravo mlina z žago ob robu močvirja, se je vložil rekurs c. k. ministerstvu poljedelstva, ravno tako tudi proti oni razsodbi, s katero je zavrgla razsvojino (Expropriation) parcel števil. 128. in 130. borovniške katastralne občine. — 6. Naznanilo c. kr. deželne vlade, da spremembe postave za obdelovanje močvirja, sklenjene v zadnjem deželnem zboru, so sankcionirane od Nj. Veličanstva, se je vzelo na znanje. Te spremembe zadevajo tudi obseg močvirja, katero ima sedaj 600 hektarov več ko prej, v vsem skupaj toraj 15.136 hektarov, 46 arov in 18□ metrov al pa 26.306½ oralov. — 7. Na prošnjo odbora do predstojništva c. k. deželne sodnije, naj bi zaukazalo, da se v prihodnjem letu imajo napraviti zemljišne knjige za tiste katastralne občine, katere obsegajo tudi močvirske parcele v okrožji ljubljanske mestne in tudi v okrožji vrhniške sodnije, in to pred vsem drugim občinam še odboru ni prišla rešitev. (Konec prih.)

— (*V seji mestnega odbora 5. dne t. m.*) je bilo po daljših obravnavah z gosp. knezoškofom dr. Pogačarjem sklenjeno, da se tisti hlev, ki ga je nekdanj general Marmont, ki je za časa Francozov na Kranjskem v škofiji stanoval, tej hiši dozidati dal, podere. Za odpravo

tega nečednega hleva se povrnejo gospodu knezoškofu stroški s 5000 gold. iz mestne blagajnice ter mu dovoli, da od vodnjaka, ki ga bode magistrat za škofijo skopal, položi na svoje stroške cevi v škofijo; tako proti šolskemu drevoredu pridobljeni novi prostor se ne sme nikdar več zazidati.

— (Čitalnični odbor) je v seji 8. dne t. m. izvolil g. dr. Jan. Bleiweisa za predsednika, g. dr. Jerneja Zupanca za podpredsednika, g. Mateja Kreča za knjižničarja, g. Franja Kadilnika za blagajnika, g. Jožefa Pfeiferja za tajnika. Voljeni so bili dalje v gospodarski odsek: gospodje Franjo Kadilnik, Mihael Pakič, Luka Robič in dr. Jernej Zupanc; — v odsek za „besede“: gospodje dr. Karol Bleiweis, Franjo Drenik, Ivan Hribar, Franjo Ravnihar, dr. Franjo Štor, dr. Ivan Tavčar in Vojteh Valenta, — ter v odsek za plese gospodje Franjo Drenik, Anton Jeločnik, dr. Fr. Štor in dr. Ivan Tavčar. — Predpustnih veselic je odbor odločil tri, in sicer: dne 16. januarija ples z „besedo“, 2. dne februarija veliki izborni ples, in 20. dne februarija tretji ples — namesto 13. dne februarija, ko je tudi čitalnica nameravala s posebno svečano veselico obhajati poroko svetlega cesarjeviča Rudolfa, katera pa je preložena na poznejši čas.

— (Občni zbor „Sokola“) si je izvolil gosp. Franjo Ravniharja za starosta, gosp. Sreč. Nollia za njega namestnika, gosp. Al. Legata za tajnika, gosp. J. Gebo za blagajnika, gospode Kreča, Armiča, Mulačeka, Ginterja in Kališnika pa za odbornike. Sklenjeno je bilo tudi v tem zboru, da na zvečer pustnega torca po mnogoletni navadi napravi maskarado v čitalnični dvorani, o priliki poroke svetlega cesarjeviča Rudolfa pa tudi izborna veselico.

— (Božičnico) je imela na sv. treh kraljev večer tudi tukajšnja otroška bolnišnica, pri kateri bili so otroci s primernimi igrači in družimi darovi obdarovani. Počastila je to božičnico tudi blaga gospá soproga gosp. deželnega predsednika s gospico hčerko. Naj iz zadnjega zbora gospodarskega odbora in društvenikov te milodarne naprave, ki jo je dr. Kovač ustanovil in kateri je uže 16 let brezplačni vodja in zdravnik, poročamo tudi to, da poleg gosp. dr. Kovača največi dobrotnik je tukajšnji lekar gospod Julij pl. Trnkoczy, ki je tej bolnišnici lani daroval zdravil za nad 400 gold., in je tudi za letošnje leto obljubil zdravila brezplačno dajati. Taka darežljivost pač zasluži, če je plemeniti gospod tudi ne išče, javno zahvalo. Zato hvala, komur hvala gré!

— Zima nam še zmirom prizanaša, le toliko mraza smo zadnje dni imeli, da smo led dobili, po katerem so uže hrepeneli mesarji, pivovarji, gostilničarji, cukrarji, pa tudi — bolnišnice. Danes ponoči je le toliko snega padlo, da je pobelil zemljo.

— Kakor se nam na veliko radost iz Zagreba poroča, namerava mnogo rodoljubov iz Hrvatskega v Ljubljano priti takrat, ko bodo naša tukajšnja narodna društva v gledališči akademijo priredila na korist po potresu nesrečnim Zagrebčanom.

— (Deželne dobrodelne naprave v Ljubljani koncem leta 1880.) Oskrbovanih je bilo, in sicer: v norišnici s podružnico v Poljanskem predmestju 3611, v blaznišnici s podružnicama v delalnici in na Studencu pa 311 bolnikov, v porodišnici 163 mater in 137 otrok, tedaj vseh skupaj 4221 oseb. — Od teh je v bolnišnicah ozdravljenih bilo in jih pomrlo skupaj 3366, ozdravljenih in pa umrlih v blaznici (norišnici) 174 bolnikov, v porodišnici pa 154 mater in 132 otrok, tedaj skupaj 3826 oseb. Koncem leta 1880. jih je tedaj ostalo 395, in

sicer: v bolnišnicah 245, v blaznicah 136 (med katerimi 77 na Studencu) bolnikov, v porodišnici 9 mater, 5 otrok. — Skupno število vseh bolnikov leta 1880. bilo je 4221, po takem proti številu leta 1879. več 100 oseb.

— Gosp. Vencel Peharc, bivši župnik v Sori nad Medvodami, je 9. dne t. m. po dolgem bolehanju v deželni bolnišnici umrl.

— (Mesečni živinski sejmi v Ljubljani) čedalje bolj kažejo, da po naši goveji živini, prešičih in konjih segajo kupci iz Primorskega, Laškega in celo iz Bavarskega.

— Število praktičnih zdravnikov v Ljubljani se je zopet pomnožilo. V današnjem „Oglasniku“ objavlja g. dr. Franc Zupanc, sekundarij v deželni bolnišnici in osobito specialist v očesnih boleznih, ordinacije v svojem stanovanju v Beethovnovih ulicah.

— Šolske knjige „Pokorny-a živalstva“ s podobami 14 iztiskov ima „Matica Slov.“ še v svoji zalogi. Kdor je želi, naj se oglasi v Matični pisarni na Bregu; cena zvezku je 1 gold.

— (Vabilo k prvi predpustni veselici) v dvorani narodne čitalnice v nedeljo dne 16. januarija. 1. Program pevski: a) Eisenhut — „Ljubav“, moški zbor (nov). b) Hajdrih — „Pod oknom“, moški zbor. 3. Kam. Mašek — „Ukazi“, samospev. 4. Tovačovsky — „Ruske narodne“, moški zbor s spremljevanjem glasovira (nov). 2. Koncert godbe c. k. polka vélikega kneza Mihaela. 3. Ples. — Začetek koncertne zabave ob 8. uri, — začetek plesa ob 10. uri zvečer. Vstop je dovoljen le društvenikom čitalničnim. — K obilni udeležbi uljudno vabi odbor.

— „Brencelj“ v svoji zadnji številki za leto 1880. vabi na novo naročevanje zdaj, ko stopi uže v 13. leto. Ta številka je posebno obširna gledé podob in raznega zabavnega blaga, med tem je tudi „tajčkrajnar od partajtaga“, katerega je policija ljubljanska za čitalnični oder prepovedala g. Kajzelu. Ker pa je „Brencelj“ po vsem Slovenskem uže vdomačen in tudi potreben šaljiv list, bodi vsem toplo priporočan. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr.

— (Pobirki iz časnikov. Kako precartano skrb imajo nemški nemčurji za kranjske nemčurje, je kazal državni poslanec Fürenkranz o svojem govoru v kmetski skupščini v Langenlois u 6. dne t. m., v katerem je med drugim rekel: „Tudi nemški kmet čuti, da mu gre za glavo pod sedanjim slovanskim gospodstvom v Avstriji (!!). On čuti, da tudi za njegovo kožo gre dandanes v boji zoper Nemce na Českem in Kranjskem (!!!)“ — Če bi tako besedovanje ne bilo prenorčavo, bilo bi res smešno.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Posebnih političnih novic, razen tistih, da so liberalci hujskali kmete v takih deželah, katerim se ima zemljiški davek povikšati, ni dosihmal še prineslo novo leto. Ker pa se 18. dne t. m. prične državni zbor, pričelo se bode tudi prav živahno življenje.

— Največ se ugibuje zdaj, s kolikimi udi namera grof Taaffe pomnožiti zbornico gospôsko.

— Poroka svetlega cesarjeviča s princesinjo Štefanijo je preložena za poznejši čas. Iz Bruselja se poroča, da so ondašnji zdravniki svetovali, naj se za zdravja voljo odloži ta svečanost na ugodnejši čas. Kdaj tedaj bode poroka, ni zdaj še gotovo, po „Wien.